

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СУГАК Олексій Вікторович

УДК 342.5 (477)

**Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері
господарської діяльності**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Суми – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Університеті сучасних знань.

- Науковий керівник:** доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КУЛІШ Анатолій Миколайович,
Сумський державний університет,
директор навчально-наукового інституту
права.
- Офіційні опоненти:** доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
декан факультету № 1;
- кандидат юридичних наук, доцент
ЧЕРНАДЧУК Тамара Олександрівна,
Сумський національний аграрний
університет, доцент кафедри
адміністративного і інформаційного права.

Захист відбудеться 19 грудня 2020 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.07 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий 18 листопада 2020 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. М. Рєзнік

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. На сучасному етапі розвитку нашої держави доволі багато суспільних інституцій або перебувають на стадії свого становлення, або ж, з огляду на неефективність їх функціонування, зазнають реформаторського впливу. Особливої уваги в цьому контексті зазнає правоохоронний сектор, де сьогодні відбуваються найбільш численні зміни – від створення нових суб'єктів до визначення кардинально нових напрямків здійснення правоохоронної діяльності. Суспільні відносини, які виникають і знаходять свій розвиток у здійсненні компетентними суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, не є винятком і також зазнають впливу численних реформ, які мають місце в нашій державі.

Необхідно відзначити, що окремі проблемні питання, пов'язані з протидією правопорушенням у різних сферах суспільного життя, у своїх наукових працях розглядали: В. Б. Авер'янов, С. М. Алфьоров, В. І. Бабенко, К. В. Бисага, В. М. Богословець, В. А. Бортник, Т. С. Васильєва, Л. В. Винар, В. В. Волік, В. В. Галуцько, Ю. В. Гаруст, В. Л. Грохольський, Н. В. Гудима, Б. В. Деревянко, А. М. Завальний, А. Г. Загородній, В. М. Кириченко, Т. А. Кобзєва, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Т. М. Кравцова, А. М. Куліш, В. І. Курило, Д. М. Ластович, Л. О. Матвійчук, Л. В. Мілімко, Н. М. Мірошніченко, О. М. Музичук, В. В. Пахомов, А. М. Перепелюк, С. В. Петков, Е. М. Попович, О. М. Рєзнік, В. В. Самохвалова, В. В. Серєда, М. О. Сич, І. В. Солов'євич, М. В. Старинський, В. В. Сухонос, Т. М. Тимчишин, Ю. О. Тополь, С. І. Халимон, М. М. Хміль, Д. П. Цвігун, Т. О. Чернадчук, В. В. Юровський, Л. С. Явич та багато інших. Разом із тим справедливим буде відзначити, що, незважаючи на суттєві здобутки вказаних вище правників, проблематика адміністративно-правової протидії правопорушенням саме у сфері господарської діяльності залишається малодослідженою.

Таким чином, відсутність комплексних досліджень, присвячених питанню адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, а також наявність низки прогалин та недоліків у відповідному законодавстві, обумовлюють актуальність та своєчасність проведення дисертаційного дослідження за окресленою проблематикою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до: Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю), схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 р. № 1020-р; Концепції реформування системи державної допомоги суб'єктам господарювання, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 січня 2010 р. № 81-р; Стратегії сталого розвитку «Україна

– 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р.; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр., затверджених рішенням вченої ради Університету сучасних знань від 8 грудня 2016р., протокол №3.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у тому, щоб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання та аналізу норм чинного законодавства і сучасних наукових поглядів учених визначити сутність і особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, а також, спираючись на позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід, окреслити напрямки вдосконалення правових та організаційних основ здійснення відповідної протидії.

Для досягнення поставленої мети дисертаційної роботи слід виконати наступні *завдання*:

- визначити особливості правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії та систематизувати їх види;
- виокремити види та виявити особливості правоохоронної діяльності із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- надати характеристику правовому регулюванню протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та встановити місце у ньому адміністративно-правових норм;
- окреслити мету, принципи та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- розкрити зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- систематизувати адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- встановити організаційні заходи із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- узагальнити зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та опрацювати можливості його використання в Україні;
- опрацювати напрямки вдосконалення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності;

- визначити напрямки удосконалення взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у процесі адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Предметом дослідження є адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Методи дослідження. Під час підготовки дисертаційного дослідження було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Так, використання логіко-семантичного методу та методу класифікації дало можливість з'ясувати поняття та види правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії (підрозділ 1.1), а також визначити види та особливості правоохоронної діяльності з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності (підрозділ 1.2). Використання формально-юридичного методу дозволило охарактеризувати правове регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та встановити місце у ньому адміністративно-правових норм (підрозділ 1.3); розкрити зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні (підрозділ 2.2). Системно-структурний та системно-функціональний методи було використано для того, щоб окреслити мету, принципи та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності (підрозділ 2.1) та встановити коло адміністративно-правових форм та методів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні (підрозділ 2.3). Використання аналітичного методу дозволило встановити та надати характеристику організаційним заходам із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні (підрозділ 2.4). Узагальнити зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та опрацювати можливості його використання в Україні вдалось за допомогою порівняльно-правового методу (підрозділ 3.1). Методи моделювання та прогнозування було використано для того, щоб з'ясувати напрямки вдосконалення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності, та визначити шляхи удосконалення взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні (підрозділи 3.2 та 3.3).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових

наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дисертаційного дослідження є Конституція України, а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких закріплюють організаційні та правові засади протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Інформаційну та емпіричну основу роботи становить узагальнення діяльності окремих правоохоронних органів щодо протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. У ході підготовки дисертації автором використано власний досвід правоохоронної та господарської діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що представлене дисертаційне дослідження є першою спробою на доктринальному рівні, спираючись на аналіз наукових поглядів учених та норм чинного законодавства України, визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, та, спираючись на позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід, розробити обґрунтовані наукові пропозиції та рекомендації щодо напрямків удосконалення відповідного адміністративного законодавства у цій сфері. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

- доведено, що адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері господарської діяльності являє собою визначений нормами адміністративного права особливий набір правових, управлінських та організаційних засобів, інструментів та механізмів, які у своїй діяльності використовують уповноважені суб'єкти задля недопущення вчинення правопорушень у сфері господарської діяльності;

- встановлено мету адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, а також напрямки такої діяльності, до яких віднесено: управлінський, реакційний та нормативний;

- аргументовано, що організаційні заходи посідають важливе місце у функціонуванні суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, адже їх значущість та важливість доводить той факт, що у своїй багатоманітності дані заходи об'єднуються в групи, а саме: структурно-управлінські, внутрішньо-координаційні та інформаційно-аналітичні заходи;

- з огляду на позитивний досвід низки провідних країн Європи обґрунтовано доцільність запровадження в Україні інформаційно-телекомунікаційних систем, у межах функціонування яких здійснюється інформаційно-аналітичне забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;

удосконалено:

– визначення поняття правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії, а також науковий підхід щодо переліку видів відповідальності за їх вчинення, до якої, зокрема, віднесено: кримінальну, адміністративну та господарсько-правову відповідальність;

– розуміння ознак правоохоронної діяльності з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, до яких віднесено: здійснюється значною кількістю суб'єктів, у тому числі недержавними; основними суб'єктами її здійснення є численні правоохоронні органи; знаходить свій прояв у межах функціонування декількох суспільних відносин; її нормативною основою є самостійні галузі права; має місце як під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, так і у межах здійснення кримінальних проваджень;

– класифікацію суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, які запропоновано поділити на три ключові групи: 1) органи державної влади – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства; 2) центральні органи виконавчої влади – Податкова служба України, Антимонопольний комітет України; 3) органи правопорядку – Національна поліція, Служба безпеки України, прокуратура та ін.;

– теоретичний підхід до визначення поняття взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, під яким запропоновано розуміти регламентовану правовими приписами спільну, погоджену за часом і місцем діяльність таких суб'єктів, що полягає у використанні ними спільних можливостей задля здійснення більш ефективної протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування наукової думки про те, що ключове місце в системі нормативно-правових актів, які визначають правові засади протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, належить нормам адміністративного права, адже саме норми цієї галузі права: по-перше, дають можливість у найбільш оперативний спосіб здійснити вплив на суспільні відносини з приводу протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; по-друге, визначають зміст та особливості правового статусу суб'єктів, уповноважених притягувати до відповідальності осіб, що вчинили правопорушення у сфері господарської діяльності; по-третє, вказують на форми та напрямки здійснення відповідної діяльності;

– узагальнення переліку ключових форм та методів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні, які запропоновано закріпити на законодавчому рівні;

– обґрунтування доцільності розроблення та прийняття спеціального Закону України «Про створення спеціально уповноваженого суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності – Бюро економічних розслідувань», яке, у свою чергу, повинно прийти на заміну податковій міліції;

– теза про те, що чинне національне законодавство доволі поверхово та фрагментарно здійснює нормативну регламентацію взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, що може бути розцінено як один з основних недоліків функціонування даної сфери суспільних відносин, а вирішенню даної ситуації має сприяти прийняття єдиного нормативно-правового акта, положення якого у комплексі регламентували б напрямки взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших теоретико-правових досліджень питань протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 03.08.2020 р.*);

– правотворчій діяльності – для вдосконалення вітчизняного законодавства під час підготовки й уточнення низки законодавчих та підзаконних актів з питань протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук від 04.08.2020 р.*);

– правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності (*акт впровадження Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України від 05.08.2020 р.*);

– навчальному процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Судові та правоохоронні органи», «Господарське право»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених автором (*акт впровадження Сумського державного університету від 06.08.2020 р.*).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема:

«Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті» (м. Львів, 20–21 жовтня 2017 р.); «Теорія і практика сучасної

юриспруденції» (м. Київ, 7–8 грудня 2018 р.); «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 20 листопада 2020 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли своє відображення в 6-ти наукових статтях, 5 з яких опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, та 4-х тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 238 сторінок. Список використаних джерел містить 371 найменування та розміщений на 39 сторінках, додатки розташовано на десяти сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дисертації, визначається її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами, окреслюються мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, вказується на наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наводяться дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу дисертації.

Розділ 1 «Методологічні засади протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та види правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії»* перш за все приділяється увага загальнотеоретичним підходам щодо визначення поняття «правопорушення», на основі чого запропоновано авторське бачення щодо сутності вказаного терміна з одночасним виокремленням його найбільш характерних особливостей. Узагальнено теоретичні підходи щодо тлумачення поняття господарської діяльності, що дозволило визначити її як діяльність, що об'єднує в собі правовідносини, які виникають у галузі суспільного виробництва, тобто підприємництва, направлено на реалізацію відповідних товарів та послуг за винагороду, з метою отримання прибутку або інших благ.

Виокремлено та охарактеризовано наступні види правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії: кримінальні, адміністративні та господарсько-правові.

З огляду на проведений аналіз запропоновано авторське визначення поняття правопорушень у сфері господарської діяльності, як об'єкта адміністративно-правової протидії, та виокремлено його найбільш характерні особливості.

У підрозділі 1.2 «*Види та особливості правоохоронної діяльності із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності*» відзначається багатоманітність наукових поглядів стосовно змісту та сутності терміна «правоохоронна діяльність», на основі чого запропоновано власне тлумачення визначення поняття «правоохоронна діяльність із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності», а також виокремлено перелік найбільш важливих ознак цієї категорії.

Доведено, що здійснювати класифікацію правоохоронної діяльності із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності найбільш доцільно за наступними критеріями: 1) залежно від належності суб'єкта правоохоронної діяльності з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; 2) залежно від правоохоронного органу, який здійснює таку діяльність; 3) залежно від стадії провадження; 4) залежно від виду юридичної відповідальності, до якої буде притягнута винна у вчиненні правопорушення у сфері господарської діяльності особа; 5) залежно від галузі права, якою врегульовано правоохоронну діяльність із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; 6) залежно від напрямку діяльності правоохоронного органу з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

У підрозділі 1.3 «*Правове регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та місце у ньому адміністративно-правових норм*» аргументовано, що ефективність здійснення будь-якої діяльності в межах відповідних суспільних відносин безпосередньо залежить від якості, ефективності та повноти її правового регулювання.

Відзначено, що для логічності й послідовності викладення матеріалу необхідно обрати певний критерій, з урахуванням якого й буде здійснено аналіз особливостей правового регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. В цьому контексті ключовим критерієм запропоновано обрати юридичну силу окремо взятого нормативно-правового акта, на основі положень якого здійснюється правове регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Доведено, що ключове місце в правовому регулюванні протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності належить нормам адміністративного права, за допомогою яких можна в найбільш оперативний спосіб здійснити вплив на суспільні відносини з приводу протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, що обумовлює особливість їх місця в системі правового регулювання даних суспільних відносин.

Розділ 2 «Зміст та структура адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Мета, принципи та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності»* зазначено, що адміністративно-правова протидія має особливий, виключний характер, що можна оцінити та розглянути, визначивши її юридичне призначення, тобто мету та напрямки реалізації, а також ідейну основу – принципи.

Запропоновано власне бачення мети адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, яка має подвійний характер.

Виокремлено три ключові напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності: управлінський, реакційний, нормативний.

Сформовано авторський підхід щодо з'ясування принципів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, до яких, зокрема, віднесено: верховенство права; законність; принцип недопущення порушень прав людини; принцип переваги превентивного впливу; принцип суб'єктної функціональності; принцип взаємодії; принцип виховного впливу.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності»* спираючись на аналіз понять «статус», «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус», запропоновано під поняттям «адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні» розуміти різновид правового статусу, зміст якого становлять закріплені у нормах адміністративного законодавства права, обов'язки, функції та організаційні аспекти діяльності суб'єктів, уповноважених на реалізацію заходів із протидії правопорушенням у господарській сфері.

Запропоновано авторський підхід щодо класифікації суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, які умовно поділено на три великі групи: 1) органи державної влади – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства; центральні органи виконавчої влади – Податкова служба України, Антимонопольний комітет України; 3) органи правопорядку – Національна поліція, Служба безпеки України, прокуратура та ін.

У підрозділі 2.3 *«Адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності»* розкрито зміст категорії «форма» з етимологічної, філософської, соціальної точок зору тощо. Особливу увагу приділено доктринальним

підходам щодо розуміння змісту поняття «форма» з правової точки зору. Запропоновано авторське визначення адміністративно-правової форми протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. До вказаних форм віднесено: нормотворчу, організаційно-забезпечувальну, правореалізаційну.

Встановлено, що адміністративно-правові методи протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності – це визначена законодавством система правових способів, засобів та процедур регулювання суспільних відносин, які виникають у контексті діяльності уповноважених суб'єктів із забезпечення протидії правопорушенням господарського сектору держави, що характеризуються владною імперативністю, обов'язковістю до виконання поставлених вимог, відсутністю суб'єктивного роздуму та можливістю примусового забезпечення. До відповідних методів віднесено наступні: метод примусу, контрольно-наглядовий метод, організаційний метод.

У підрозділі 2.4 *«Організаційні заходи із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності»* розкрито зміст окремих організаційних заходів із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні крізь призму діяльності відповідних суб'єктів протидії.

Узагальнено, що організаційні заходи посідають важливе місце у функціонуванні суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Їх значущість та важливість доводить той факт, що у своїй багатоманітності дані заходи об'єднуються в групи, а саме: заходи структурно-управлінські, внутрішньо-координаційні та інформаційно-аналітичні. Обґрунтовано висновок, згідно з яким організаційні заходи є необхідними аспектами підтримки ефективності діяльності, а також удосконалення роботи органів влади, що в кінцевому результаті має позитивний вплив на рівень дієвості реалізованої ними протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та можливості його використання в Україні»* перш за все приділено увагу досвіду Сполучених Штатів Америки, на основі чого відзначено, що вони є одними з провідних країн світу, які досягли значних успіхів у напрямку протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Окрема увага приділена аналізу досвіду низки провідних країн Європи, зокрема Великобританії, Німеччини, Франції та Італії. Проведений аналіз дав змогу констатувати, що в провідних країнах світу для належної та ефективної реалізації вказаного напрямку діяльності держави створено спеціально уповноважені суб'єкти. Здебільшого такі суб'єкти функціонують у складі відповідних центральних органів виконавчої влади. Створення подібних суб'єктів із чітким закріпленням їх повноважень на рівні окремого закону було б корисним і для нашої держави. При цьому в низці країн є спеціальні органи, основним завданням яких є координація діяльності інших суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

У підрозділі 3.2 *«Напрямки вдосконалення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності»* одним із найважливіших напрямків удосконалення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності, названо необхідність закріплення правого статусу суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Адже не викликає сумніву те, що ефективність діяльності суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності безпосередньо залежить від повноти визначення їх правового статусу в положеннях чинного національного законодавства України, що пов'язано з тим, що суб'єкти відповідних суспільних відносин, у тому числі досліджуваних, є їх головним структурним елементом.

Окрім того, з метою покращення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності, обґрунтовано необхідність: по-перше, здійснити уніфікацію законодавчих положень щодо використання категоріально-понятійного апарату в частині протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; по-друге, прийняти нормативно-правові акти, дія яких буде спрямована на завершення реформування суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

У підрозділі 3.3 *«Удосконалення взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності»* акцентовано увагу на тому, що взаємодія та координація між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності мають взаємообумовлюючий характер, оскільки не можуть бути здійснені одна без одної. Запропоновано авторське визначення взаємодії між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні та координації діяльності суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Окрім того, обґрунтовано доцільність розроблення та прийняття окремого підзаконного нормативно-правового акта, який би визначив організаційні та правові засади здійснення взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та розкритті особливостей адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, а також опрацюванні напрямків її вдосконалення з урахуванням позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основними з яких є такі:

1. Аргументовано, що правопорушення у сфері господарської діяльності – це протиправна діяльність відповідного суб'єкта, який порушує легальний стан господарської сфери країни, правовий статус інших суб'єктів господарської діяльності, а також спричиняє суспільно шкідливі наслідки, що в сукупності перешкоджає веденню законного підприємництва та отриманню бажаного прибутку.

Зазначається, що, як об'єкти адміністративно-правової протидії, правопорушення у сфері господарської діяльності характеризуються наступними ознаками: по-перше, варіативністю інтенсивності шкоди правопорушень даної групи – правопорушення у сфері господарської діяльності одночасно містять у своїй групі діяння як суспільно шкідливі, так і суспільно небезпечні; по-друге, порушують соціально-господарські підвалини ведення підприємництва, що, у свою чергу, негативно впливає на бізнес-клімат в Україні та економічне становище держави в світі; по-третє, охоплюють велике коло діянь адміністративно-управлінського, фінансово-економічного, господарського змісту; по-четверте, завдають значної шкоди бюджетному сектору держави, викликають обмеження надходжень до державного бюджету.

2. Доведено доцільність виокремлення наступних критеріїв класифікації правоохоронної діяльності із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності: 1) залежно від належності суб'єкта правоохоронної діяльності з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; 2) залежно від правоохоронного органу, який здійснює таку діяльність; 3) залежно від стадії провадження; 4) залежно від виду юридичної відповідальності, до якої буде притягнута

винна у вчиненні правопорушення у сфері господарської діяльності особа; 5) залежно від галузі права, якою врегульовано правоохоронну діяльність із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; 6) залежно від напрямку діяльності правоохоронного органу з протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

3. Під правовим регулюванням протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності запропоновано розуміти регулюючий дані суспільні відносини вплив правових приписів, які знайшли свою об'єктивізацію в положеннях відповідного нормативно-правового акта. У своїй сукупності такі нормативно-правові акти будуть становити систему правового регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. При цьому місце кожного з таких нормативно-правових актів у системі правового регулювання протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності буде обумовлено його юридичною силою. Зазначається, що саме завдяки дії адміністративно-правових норм можна в найбільш оперативний спосіб здійснити вплив на суспільні відносини з приводу протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, що обумовлює особливість їх місця в системі правового регулювання даних суспільних відносин.

4. Встановлено, що метою адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності є: по-перше, недопущення вчинення учасниками відповідних суспільних відносин будь-яких правопорушень у секторі господарської діяльності країни; по-друге, попередження виникнення умов, за яких вчинення подібних правопорушень буде неможливим; по-третє, притягнення винних осіб до встановленого чинним законодавством виду юридичної відповідальності.

Ключовими напрямками адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності названо: а) управлінський – застосування організаційних засобів оптимізації структури суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності з метою забезпечення найбільшої ефективності їх діяльності; б) реакційний, який передбачає використання визначених законодавством важелів адміністративного впливу для попередження, припинення та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили відповідні протиправні дії; в) нормативний – виражається у нормотворчій роботі суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, тобто у створенні підзаконної бази та закріпленні у ній підходів, засобів, методів та заходів впливу на суспільні відносини з метою недопущення вчинення правопорушень у вказаному напрямку.

До принципів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності віднесено наступні: верховенство права; законність; принцип недопущення порушень прав людини; принцип переваги превентивного впливу; принцип суб'єктної функціональності; принцип взаємодії; принцип виховного впливу.

5. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні це галузевий різновид правового статусу, зміст якого становлять закріплені у нормах адміністративного законодавства права, обов'язки, функції та організаційні аспекти діяльності суб'єктів, уповноважених на реалізацію заходів із протидії правопорушенням у господарському секторі держави. Зазначається, що система суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності достатньо чисельна та різноманітна, адже вона включає в себе великий обсяг органів державної влади, які мають різне ієрархічне підпорядкування в державному апараті, а також обсяг покладених на них законом повноважень. Водночас наголошено, що існує проблема відсутності законодавчого закріплення, а також класифікації суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

6. Констатовано, що адміністративно-правові форми протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності – це зовнішнє вираження такої протидії, функціональні моделі організаційно-управлінської, попереджувальної діяльності уповноважених суб'єктів у процесі реалізації ними передбачених законодавством завдань, направлених на недопущення вчинення правопорушень у господарському секторі. До відповідних форм віднесено наступні: нормотворчу, організаційно-забезпечувальну, правореалізаційну.

Обґрунтовано, що адміністративно-правові методи протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності – це визначена законодавством система правових способів, засобів та процедур регулювання суспільних відносин, які виникають у контексті діяльності уповноважених суб'єктів із забезпечення протидії правопорушенням господарського сектору держави, що характеризуються владною імперативністю, обов'язковістю до виконання поставлених вимог, відсутністю суб'єктивного роздуму та можливістю примусового забезпечення. До вказаних методів віднесено наступні: метод примусу, контрольно-наглядовий метод, організаційний метод.

7. Виявлено, що організаційні заходи із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності – це сукупність дій управлінського характеру, які направлені на упорядкування внутрішньої структури, внутрішньо-владних процесів, що виникають у

поточній діяльності суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Виділено три основні групи організаційних заходів: структурно-управлінські, внутрішньо-координаційні та інформаційно-аналітичні.

8. Узагальнено, що в провідних країнах світу для належної та ефективної реалізації протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності створено спеціально уповноважені суб'єкти, які здебільшого функціонують у складі відповідних центральних органів виконавчої влади. Створення подібних суб'єктів із чітким закріпленням їх повноважень на рівні окремого закону було б корисним і для нашої держави. При цьому в низці країн є спеціальні органи, основним завданням яких є координація діяльності інших суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

9. До основних напрямків удосконалення національного законодавства, положення якого регламентують протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності, віднесено наступні: уніфікацію законодавчих положень щодо використання категоріально-понятійного апарату в частині протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності; прийняття нормативно-правових актів, дія яких спрямована на завершення реформування суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

10. Відзначено, що національне законодавство доволі поверхово та фрагментарно здійснює нормативну регламентацію взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності, що може бути розцінене як один з основних недоліків функціонування даної сфери суспільних відносин. Удосконаленню взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності має сприяти прийняття єдиного нормативно-правового акта, положення якого у комплексі регламентували б напрямки взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Таким нормативно-правовим актом має стати Постанова Кабінету Міністрів України, основою для прийняття якої могли б слугувати положення проекту Закону України «Про Бюро економічної безпеки», які, окрім іншого, передбачали б і головний державний орган, відповідальний за координацію діяльності всіх інших суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності – Бюро економічної безпеки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Сугак О. В. Поняття та види правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії. *Право UA*. 2016. № 1. С. 194–199.
2. Сугак О. В. До проблеми визначення мети, принципів та напрямків адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. *Наше право*. 2017. № 1. С. 191–195.
3. Сугак А. В. К проблеме определения понятия правоохранительной деятельности по противодействию правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности. *Верховенство права*. 2018. № 4. С. 220–225.
4. Сугак О. В. Адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. *Право UA*. 2019. № 3. С. 209–213.
5. Сугак О. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. *Наше право*. 2019. № 2. С. 225–230.
6. Сугак О. В. Організаційні заходи із забезпечення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 69–74.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Сугак О. В. До характеристики адміністративно-правових форм протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 20–21 жовт. 2017 р.). Львів : Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив», 2017. С. 89–92.
8. Сугак О. В. До проблеми визначення адміністративно-правових методів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. Теорія і практика сучасної юриспруденції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7–8 груд. 2018 р.). Київ : Центр прав. наук. дослідж., 2018. С. 77–80.
9. Сугак О. В. До характеристики ключових принципів адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Право як ефективний суспільний регулятор : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15–16 лют. 2019 р.). Львів : Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.

10. Сугак О. В. Принципи адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 листоп. 2020 р.) ; Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 124–126.

АНОТАЦІЯ

Сугак О. В. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері господарської діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Університет сучасних знань; Сумський державний університет. – Суми, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячено визначенню сутності та розкриттю особливостей адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності.

З'ясовується сутність поняття та види правопорушень у сфері господарської діяльності як об'єкта адміністративно-правової протидії. Визначаються види та особливості правоохоронної діяльності із протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Надається характеристика правовому регулюванню протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та встановлюється місце у ньому адміністративно-правових норм. Окреслюються мета, принципи та напрямки адміністративно-правової протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності. Розкривається зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні.

Окреслюється коло адміністративно-правових форм та методів протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні. Узагальнюється зарубіжний досвід протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності та опрацьовуються можливості його використання в Україні. Окреслюються напрямки вдосконалення національного законодавства, яке регламентує протидію правопорушенням у сфері господарської діяльності. Визначаються напрямки удосконалення взаємодії та координації між суб'єктами протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності в Україні.

Ключові слова: правопорушення, господарська діяльність, об'єкт, протидія, адміністративно-правова протидія, правоохоронна діяльність, правове регулювання, мета, принципи, напрямки

адміністративно-правової протидії, статус, адміністративно-правовий статус, адміністративні форми, методи, організаційні заходи, зарубіжний досвід, законодавство, адміністративне законодавство, взаємодія, координація.

АННОТАЦИЯ

Сугак А. В. Административно-правовое противодействие правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Университет современных знаний; Сумской государственный университет. – Сумы, 2020.

В диссертации приведено теоретическое обобщение и новое решение научной задачи, которая заключается в определении сущности и раскрытии особенностей административно-правового противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности, а также разработке направлений ее совершенствования с учетом положительного отечественного и зарубежного опыта.

Выясняется сущность понятия и виды правонарушений в сфере хозяйственной деятельности как объекта административно-правового противодействия. Аргументировано, что правонарушения в сфере хозяйственной деятельности – это противоправная деятельность соответствующего субъекта, которая нарушает легальное положение хозяйственной сферы страны, правовой статус других субъектов хозяйственной деятельности, а также вызывает общественно-вредные последствия, в совокупности препятствует ведению законного предпринимательства и получению желаемой прибыли.

Отмечается, что, в качестве объектов административно-правового противодействия, правонарушения в сфере хозяйственной деятельности характеризуются следующими признаками: во-первых, вариативностью интенсивности вреда правонарушений данной группы – правонарушения в сфере хозяйственной деятельности одновременно содержат в своей группе деяния как общественно вредные, так и общественно опасные; во-вторых, нарушают социально-хозяйственные устои ведения предпринимательства, что, в свою очередь, негативно влияет на бизнес-климат в Украине и экономическое положение государства в мире; в-третьих, охватывают большой круг деяний административно-управленческого, финансово-экономического, хозяйственного содержания; в-четвертых, наносят значительный ущерб бюджетному сектору государства, вызывают ограничения поступлений в государственный бюджет.

Определяются виды и особенности правоохранительной деятельности по противодействию правонарушениям в сфере

хозяйственной деятельности. Доказана целесообразность выделения следующих критериев классификации правоохранительной деятельности по противодействию правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности: 1) в зависимости от принадлежности субъекта правоохранительной деятельности по противодействию правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности; 2) в зависимости от правоохранительного органа, осуществляющего такую деятельность; 3) в зависимости от стадии производства; 4) в зависимости от вида юридической ответственности, к которой будет привлечено виновное в совершении правонарушения в сфере хозяйственной деятельности лицо; 5) в зависимости от отрасли права, которой урегулирована правоохранительная деятельность по противодействию правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности; 6) в зависимости от направления деятельности правоохранительных органов по противодействию правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности.

Отмечается, что именно благодаря действию административно-правовых норм можно наиболее оперативным способом воздействовать на общественные отношения по поводу противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности, что обуславливает особенность их места в системе правового регулирования данных общественных отношений.

Определяются цель, принципы и направления административно-правового противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности; раскрывается содержание административно-правового статуса субъектов противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности в Украине; очерчивается круг административно-правовых форм и методов противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности в Украине; устанавливаются организационные меры по обеспечению противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности в Украине; обобщается зарубежный опыт противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности и обрабатываются возможности его использования в Украине; выясняются направления совершенствования национального законодательства, регламентирующего противодействие правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности; определяются пути совершенствования взаимодействия и координации между субъектами противодействия правонарушениям в сфере хозяйственной деятельности в Украине.

Ключевые слова: правонарушения, хозяйственная деятельность, объект, противодействие, административно-правовое противодействие, правоохранительная деятельность, правовое регулирование, цель, принципы, направления административно-правового противодействия, статус, административно-правовой статус,

административные формы, методы, организационные мероприятия, зарубежный опыт, законодательство, административное законодательство, взаимодействие, координация.

SUMMARY

Suhak O. V. Administrative and Legal Counteraction to Offenses Committed in the Sphere of Economic Activity. – *Qualifying scientific work as the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 "Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law". – University of Modern Knowledge; Sumy State University. – Sumy, 2020.

The dissertation research is focused on defining the essence and revealing the peculiarities of administrative and legal counteraction to offenses committed in the sphere of economic activity.

The essence of the concept and types of offenses committed in the field of economic activity as an object of administrative and legal counteraction has been clarified. The types and specific features of law enforcement activity to combat offenses committed in the sphere of economic activity have been determined. The author has provided characteristics of legal regulation of counteracting offenses committed in the sphere of economic activity; the author has also established the place of administrative and legal norms within such regulation. The purpose, principles and directions of administrative and legal counteraction to offenses committed in the sphere of economic activity have been outlined. The author has revealed the content of the administrative and legal status of the subjects of counteraction to offenses committed in the sphere of economic activity in Ukraine. The range of administrative and legal forms and methods of counteracting offenses committed in the sphere of economic activity in Ukraine has been outlined. International experience of counteracting offenses committed in the sphere of economic activity has been generalized and the possibilities of its application in Ukraine have been worked out. The directions for improving the national legislation that regulates counteraction to offenses committed in the sphere of economic activity have been outlined. The author has determined the directions for improving the interaction and coordination between the subjects of counteraction to offenses committed in the sphere of economic activity in Ukraine.

Key words: an offense, economic activity, an object, counteraction, administrative and legal counteraction, law enforcement activity, legal regulation, purpose, principles, directions of administrative and legal counteraction, status, administrative and legal status, administrative forms, methods, organizational measures, international experience, legislation, administrative legislation, interaction, coordination.

Відповідальний за випуск:
РСЗНІК Олег Миколайович

Підписано до друку 17.11.2020.
Формат 60х90/16. Обл.-вид. арк. 1,0. Гарнітура Times.
Тираж 100 пр. Вид. № 202/20.

Віддруковано у видавництві «Ярославна».
40030, м. Суми, вул. Горького, 2.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК, № 332 від 09.02.2001 р.

